Kommunledningsförvaltningen
Maria Ekblad
maria.ekblad@enkoping.se

Kommunstyrelsen

Reglementsändringar kopplat till samhällsbyggnadsprocessen

Förslag till kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att:

1. anta reglemente för kommunstyrelsen enligt förslag daterat 2024-03-25,
2. anta reglemente för miljö- och byggnadsnämnden enligt förslag daterat 2023-12-06,
3. anta reglemente för tekniska nämnden enligt förslag daterat 2024-03-25,
4. besluten enligt ovan börjar gälla 2025-01-01.

Ärendet

Bakgrund

Strategisk styrning, långsiktig planering, genomförande och uppföljning inom samhällsbyggnadsområdet uppfattas som svag och har uppvisat en del brister. Det finns bland annat ett glapp mellan detaljplaneprocessen och bygglovsprocessen, och miljöaspekterna saknas i den tidiga planeringsprocessen. Även samordningen med de kommunala bolagen i dessa frågor brister. Det saknas idag en sammanhållen strategisk samhällsplanering.

Kommundirektören har därför, på uppdrag av kommunstyrelsen, tagit fram ett förslag på hur samhällsbyggnadsprocessen bör organiseras samt vilka andra åtgärder som kan vidtas med utgångspunkt i att stärka kommunstyrelses strategiska roll i samhällsbyggnadsfrågorna. Begreppet samhällsbyggnad avser utvecklingen av den fysiska miljön. Det kan handla om byggnader, gator och annan infrastruktur, men också om till exempel parker och andra mötesplatser eller områden för lek, motion, rekreation och idrott. Genom effektiva och väl samordnade processer finns förutsättningar för att möjliggöra mervärden i den byggda miljön och dessutom förebygga oväntade utgifter.

Förslaget innebär att avdelningarna för strategisk planering samt mark och exploatering och nuvarande miljö- och byggnadsförvaltningen samordnas i en ny förvaltning för miljö och samhällsbyggnad. Förvaltningen rapporterar till

kommunstyrelsen och dess utskott samt miljö- och byggnadsnämnden. Den nya förvaltningen omfattar cirka 100 medarbetare.

Övriga avdelningar från nuvarande samhällsbyggnadsförvaltningen (fastighet, måltidservice, allmän plats, vatten och avlopp, staben samt medarbetare som idag direktrapporterar till samhällsbyggnadschefen) bildar en ny teknisk förvaltning. Förvaltningen rapporterar till tekniska nämnden. Förvaltningen möjliggör en ökad samordning och effektivitet inom driftsfrågor. Den nya tekniska förvaltningen skulle omfatta cirka 350 medarbetare.

Det föreslås även att kommunstyrelsens reglemente formuleras om för att förtydliga kommunstyrelsens strategiska roll i samhällsbyggnadsplaneringen.

Ärendets beredning
Kommunstyrelsen remitterade de föreslagna förändringarna den 19 december 2023. Svarstiden gick ut 22 mars 2024 och både miljö- och byggnadsnämnden samt tekniska nämnden svarade.

Miljö- och byggnadsnämnden ställer sig positiva till förslaget, men föreslår att ansvaret för detaljplan borde flyttas från kommunstyrelsen till miljö- och byggnadsnämnden, samt att ansvaret att tillhandahålla resurser till översiktsplanering samt mark- och exploatering läggs på kommunstyrelsen.

Tekniska nämnden bedömer att förslaget är genomförbart och ger något bättre förutsättningar för att kommunen ska få en bättre fungerande samhällsbyggnadsprocess.

Kommunledningsförvaltningens bedömning
I samhällsbyggnadsprocessen är det många olika kommunala aktörer som ska samarbeta och samordnas, för bästa möjliga resultat. De planerare som utarbetar översiktsplaner och detaljplaner hanterar frågor som berör många. I planeringen ska avvägningar mellan olika intressen göras och inkomna synpunkter hanteras. När planerarna har en kommunal samordningsfunktion i samhällsbyggnadsprocessen är det viktigt att det finns tydliga strukturer för informationsflödet och att strategiska ställningstaganden hanteras på ledningsnivå innan förslag går vidare till politiska beslut. Detta saknas idag.

Ett nära samarbete mellan de som arbetar med planering och mark- och exploatering är en förutsättning för lyckade plan- och exploateringsprojekt. De som arbetar med bygglovsfrågor kan under planprocessen bevaka att detaljplanerna blir lättolkade och bidra med kunskap om bygglagstiftning under genomförandefasen.

De inom kommunen som arbetar med miljöfrågor kan inom planprocesserna arbeta med frågor kring hälsoaspekter (buller, föroreningar, m.m), klimatfrågor och

natur. Det här är frågor som måste integreras i planprocessen för att bli väl belysta. Eftersom miljöavdelningen inte utövar någon tillsyn över översiktsplanen eller detaljplaner finns det inget som hindrar att de bidrar med sin kompetens i planeringsskedet. Jäv uppstår först om drifts- och verksamhetsansvar hanteras i samma nämnd som har myndighetsansvar enligt miljöbalken. Enligt förslaget ska drifts- och verksamhetsansvaret fortsatt bedrivas av tekniska nämnden och dess förvaltning.

Utöver ovanstående roller ansvarar kommunen även för utbyggnad av till exempel gator och parker samt vatten och avlopp. Det här är områden där även synpunkter på drift och skötsel kan göra avtryck i såväl planutformning som planrelaterade kalkyler och avtal. Kommunen agerar även som fastighetsägare av byggnader för kommunal verksamhet med driftansvar för dessa. Slutligen finns även verksamhetsutövarna inom skola, omsorg, kultur och fritid, vilka utgör beställare i samhällsbyggandet.

Andra viktiga aktörer i samhällsbyggandet är föreningslivet och näringslivet. De tillför liv och aktivitet i den byggda miljön, och att inkludera dem tidigt i planeringen kan bidra till att skapa mervärden och samordningsvinster.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det är en mängd aktörer som ska samarbeta och samordnas för att uppnå en väl sammanhållen strategisk planering. Samtliga nämnder (och dess förvaltningar) har en roll i samhällsbyggnadsprocessen och oavsett organisering kommer olika gränssnitt att uppstå.

De föreslagna ändringarna vad gäller ansvar och organisation bedöms ha bättre förutsättningar att åtgärda de brister som finns idag. Genom att organisatoriskt samlas ökar förutsättningarna för bygglov och miljö att komma in tidigt i planeringsprocessen. Kart- och GIS-avdelningen hamnar närmare strategisk planering, vilket möjliggör för avdelningen att höja sin strategiska resurs, samtidigt som den bevaras som en sammanhållen utvecklingsresurs nära verksamheterna. Det verkliga arbetet kommer dock ske när den organisatoriska förändringen väl är genomförd, då de nya förvaltningarna står inför en kulturresa. För att samhällsbyggnadsprocessen ska kunna fungera krävs fungerande informationsflöden och ett väl fungerande samarbete med gemensamma lösningar, något som förändringar i reglementena inte i sig kommer kunna lösa ut.

Att skilja på översiktsplanering, detaljplanering samt mark- och exploatering på det sätt som miljö- och byggnadsnämnden föreslår bedöms inte öka förutsättningarna för en väl sammanhållen strategisk samhällsbyggnadsprocess, istället skulle ytterligare gränssnitt uppstå mellan detaljplan och övriga delar inom planeringen, vilket inte är önskvärt i dagsläget.

Ekonomiska konsekvenser
Förslaget kommer medföra att arbetstid behöver tillgås för förberedelser samt stöd i det förändringsarbete som omorganisationen innebär i dess genomförande.

De organisatoriska förändringarna kommer även ta tid ifrån den produktion som utförs inom samhällsbyggnadsförvaltningen idag. Bedömningen är dock att den nedgång i tillväxt som kommunen just nu befinner sig i skapar ett utrymme som det i tider av högre tillväxttakt kan finnas mindre av.

Det kan komma att behövas externt stöd i ett kommande förändringsarbete för de två nya förvaltningarna.

Sociala och miljömässiga konsekvenser
Ändringarna föreslås träda i kraft 1 januari 2025, för att ge förförvaltningarna tid att förbereda sig innan någon förändring sker.

Organisationsförändringen kommer medföra en oro hos berörda medarbetare och chefer. Det är viktigt att insatser, till exempel tydlig information under processens gång, genomförs för att minska de negativa konsekvenserna.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse, 2024-03-25
Förslag, reglemente för kommunstyrelsen, 2024-03-25
Förslag, reglemente för miljö- och byggnadsnämnden, 2023-12-06
Förslag, reglemente för tekniska nämnden, 2024-03-25
Protokollsutdrag, miljö- och byggnadsnämnden, 2024-03-14, § 35
Protokollsutdrag, tekniska nämnden, 2024-03-21, § 25
Protokollsutdrag, kommunstyrelsen, 2023-12-19, § 296
Utredning med förslag till förändrad organisering inom samhällbyggnadsområdet (inklusive bilagor), 2023-12-07

Daniel Jansson-Hammargren
Kommundirektör
Enköpings kommun

Hannu Högberg
Biträdande kommundirektör
Enköpings kommun

Beslutet skickas till:
Miljö- och byggnadsnämnden, för kännedom
Tekniska nämnden, för kännedom